

Liite nro 2
Khall 18.4.2016 § 133

Liite nro 3
Valt 29.4.2016 § 23

Taivalkosken lastensuojelun suunnitelma vuosille 2016-2019 osana kunnan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Sisällys

1 JOHDANTO.....	2
2 SOSIAALIHUOLTOLAIN UUDISTUKSET	3
3 LASTENSUOJELUN TILANNE TAIVALKOSKELLA	4
4 LASTENSUOJELUN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT.....	7
5 KEHITTÄMISKOHTEET VUOSILLE 2015-2019	10
5.1 Yleinen tuki	10
5.2 Tehostettu tuki	13
5.3 Erityinen tuki.....	15
6 LOPPUSANAT	17

1 JOHDANTO

Lastensuojelulain 12 § mukaan kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi suunnitelma, joka on hyväksyttävä kunnanvaltuustossa ja tarkistettava vähintään kerran neljässä vuodessa. **Suunnitelma on lakisääteinen väline ohjata, johtaa ja kehittää lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa.** Se on huomioitava talousarvion ja -suunnitelman laadinnassa. **Vastuu lasten suojelemisesta on kaikilla toimijoilla.**

Lastensuojelusuunnitelman tarkoituksena on antaa kuntapäätäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille kokonaiskäsitys lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista että tarvittavista voimavaroista. Lastensuojelusuunnitelma on tarkoitus toteutua prosessina, joka saattaa yhteen eri hallinto- ja ammattikuntien edustajat pohtimaan lastensuojelun kehittämistä ja omaa osuuttaan siinä sekä esittää konkreettiset toimet ja lastensuojelun kehittämissuunnitelmat tuleville vuosille.

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia laatimaan lastensuojelusuunnitelman (12 §). Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (1§). Vaikka lain mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista, on lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (2§).

Lastensuojelulaissa todetaan, että kunnan on huolehdittava siitä, että sekä ehkäisevä lastensuojelu että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lastensuojelusuunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista, hyvinvoinnin tilasta sekä sitä edistävästä toimista ja palveluista, lastensuojelun tarpeesta kunnassa, lastensuojeluun varattavista voimavaroista, lastensuojelun paikallisesta palvelujärjestelmästä, yhteistyöstä eri yhteisöjen ja laitosten välillä sekä suunnitelma lastensuojelun toteuttamisesta ja seurannasta.

Ennalta ehkäisevää lastensuojelua tapahtuu kaikenlaisessa lasten ja perheiden hyväksi tehtävässä työssä. Ehkäisevää lastensuojelutyötä ovat esimerkiksi kaikki sellaiset tukipalvelut, joissa perheiden hyvinvointia ja vanhempien onnistumista kasvatustyössään pyritään tukemaan. Ennaltaehkäisevää lastensuojelua tehdään niin yhdyskunta- ja vapaa-ajan palveluissa kuin päivähoitossa, opetustoimessa, terveydenhuollossa sekä aikuissosiaalityössä. Lapsiperheiden kotipalvelu, ennalta ehkäisevä taloudellinen tuki perheille tai lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastusten tukeminen ovat hyviä esimerkkejä ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä.

Lastensuojelulain 8 §:n mukaan kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluita järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palveluiden avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville mahdollinen

erityisen tuen tarve. Kunnan on myös järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys (jatkossa palvelutarpeen arvio), avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Kaikessa lastensuojelutyössä on laatusuosituksen mukaan viisi eettistä periaatetta:

- o asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet
- o lapsen etu
- o vuorovaikutus
- o ammattihenkilöstön työn laatu
- o vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri

2 SOSIAALIHUOLTOLAIN UUDISTUKSET

Uusi sosiaalihuoltolaki tuli voimaan asteittain. Sosiaalihuoltolakia muutettiin 1.1.2015 lapsiperheiden kotipalvelun osalta, 1.4.2015 muun sosiaalihuoltolain osalta ja 1.1.2016 muutettiin lastensuojelulain kiireellisen sijoituksen perusteita.

Sosiaalihuoltolain uudistaminen on ollut pitkään vireillä. **Muutoksella tavoitellaan painopisteen siirtämistä erityispalveluista yleispalveluihin ja ehkäisevään työhön.** Sosiaalihuoltolaissa säädetään *palvelutarpeen arvioinnista*, joka on tehtävä asiakkaan hakemuksesta tai viranomaisen aloitteesta silloin, kun viranomainen on saanut tietää sosiaalihuollon tarpeesta olevasta henkilöstä. Palvelutarpeen kiireellisyys on arvioitava heti. Muussa tapauksessa arvioinnin tekeminen on aloitettava erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta 7 arkipäivässä ja arvioinnin on valmistuttava 3 kuukaudessa. Arvioinnin tekee sosiaalihuollon ammattihenkilö (L sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta 272/2005). Palvelutarpeen arvioinnin tulee sisältää yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja tuen tarpeesta, sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä sekä asiakkaan mielipide ja näkemys palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä.

Asiakkaalle on nimettävä *omatyöntekijä* sosiaalihuollon asiakkuuden ajaksi. Omatyöntekijältä vaaditaan tarkoituksenmukainen em. kelpoisuuslain mukainen sosiaalihuollon koulutus. Omatyöntekijällä on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus, mikäli sosiaalihuollon tarve johtuu oleellisilta osin asiakkaan vaikeista elämänhallinnan ongelmista ja päätöksenteko edellyttää palvelujen yhteensovittamista ja runsaasti yksilöllistä harkintaa. Kun lapsi on sosiaalihuollon asiakkaana, lapsen omatyöntekijän tulee tavata lapsi riittävän usein henkilökohtaisesti.

Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ovat:

- sosiaalityö
- sosiaaliohjaus
- sosiaalinen kuntoutus

- perhetyö
- kotipalvelu
- asumispalvelut
- laitospalvelut
- päihdetyö
- liikkumista tukevat palvelut
- kasvatus- ja perheneuvonta
- lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta
- muut lain 12§:n mukaisiin tarpeisiin vastaavat asiakkaan hyvinvoinnille välttämättömät palvelut ja tukitoimet.

Osa lastensuojelulain mukaisista tukitoimista on siirtynyt sosiaalihuoltolain mukaisiksi palveluiksi. Näitä ovat perhetyö, tukihenkilöt ja –perheet sekä vertaisryhmätoiminta. **Tavoitteena on madaltaa tuen hakemisen kynnyksiä ja turvata perheille tuki ilman lastensuojelun asiakkuutta.**

Lastensuojelun asiakkuus alkaa vasta, kun sosiaalityöntekijä on todennut palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään ja lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

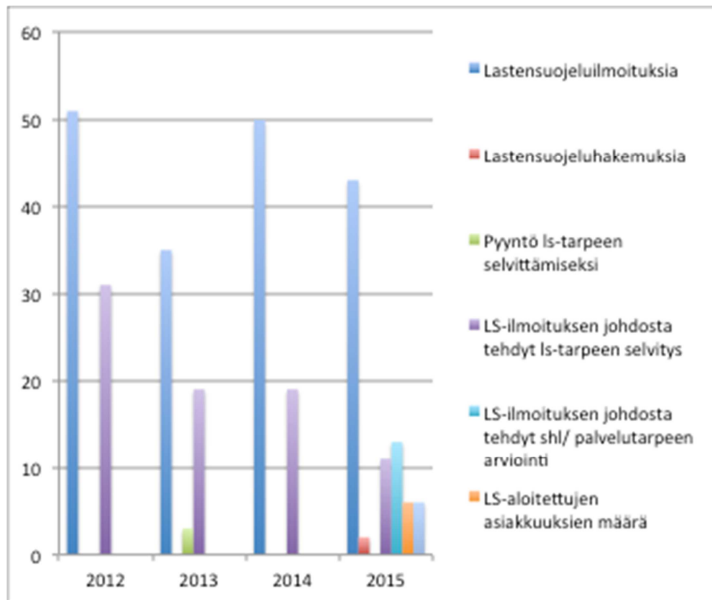
Lastensuojelun avohuoltona voidaan peruspalveluiden lisäksi järjestää esimerkiksi tehostettua perhetyötä tai perhekuntoutusta. Kiireellisen sijoituksen ehtoja tiukennettiin 1.1.2016 alkaen lastensuojelulain muutoksen myötä. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti vain, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät ja lapsi on välittömässä vaarassa.

3 LASTENSUOJELUN TILANNE TAIVALKOSKELLA

Taivalkosken kunnan koko mahdollistaa ennaltaehkäisevän lastensuojelun tavoitteita edistävän luontevan yhteistyön kunnan eri hallintokuntien välillä sekä hallintokuntien sisällä. Kunnassa on koulutettu laajasti henkilöstöä Lapset puheeksi -toimintamallin käyttöön ja kehitetty yhteistyöryhmiä, joissa voidaan monitoimijaisesti neuvotella lapsen sekä perheen auttamistavoista ja auttamismenetelmistä. Lapset puheeksi -toimintamallia käytetään päivähoidossa, koulussa sekä sosiaali- ja terveystoimessa laajasti lapsiperheitä tapaavien ammattihenkilöiden toimesta. Kyseisen menetelmän yhteinen käyttö siirtää painopistettä erityispalveluiden tarpeesta peruspalveluihin sekä vähentää erityispalvelujen tarvetta, koska perheen tuen tarve havaitaan entistä aikaisemmin ja perheen omia voimavaroja tukeva prosessi voidaan aloittaa entistä aikaisemmin.

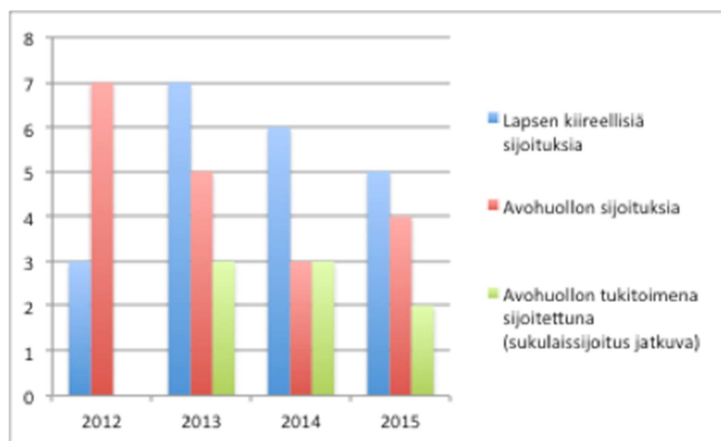
Sosiaalipalveluissa työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja ja kaksi perhetyöntekijää. Lisäksi sosiaali- ja terveysjohtajalla on sosiaalityöntekijän pätevyys ja hän osallistuu asiakastyöhön tarpeen mukaan. Ostopalveluina voidaan tarpeen mukaan hankkia lisäosaamista mm. haasteellisiin palvelutarpeen arviointeihin (entisiin lastensuojelutarpeen selvityksiin), esimerkiksi silloin, kun perheessä on useita lapsia tai moniongelmaisuutta.

Lastensuojeluilmoituksia on viime vuosina tehty noin 30-50 vuodessa. Ilmoituksista noin 40 % johtaa laajempaan palvelutarpeen arviointiin. Lastensuojeluilmoitusten syynä on pääsääntöisesti joko huoli lapsesta tai nuoresta (esim. päihteiden käyttö, rikollinen toiminta, karkaamiset, uhmakkuus) tai huoli vanhempien kyvystä huolehtia lasten hyvinvoinnista (vanhemman päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, haasteet vanhemmuudessa).

Taulukko 1: Lastensuojeluilmoitusten, lastensuojeluhakemusten sekä lastensuojelutarpeen selvittämispyyntöjen määrä sekä edellä mainituista ilmoituksista seuranneiden toimenpiteiden määrä (lastensuojelutarpeen selvitys, palvelutarpeen arviointi sekä lastensuojelun aloitetut asiakkuudet) vuosina 2012 – 2015.

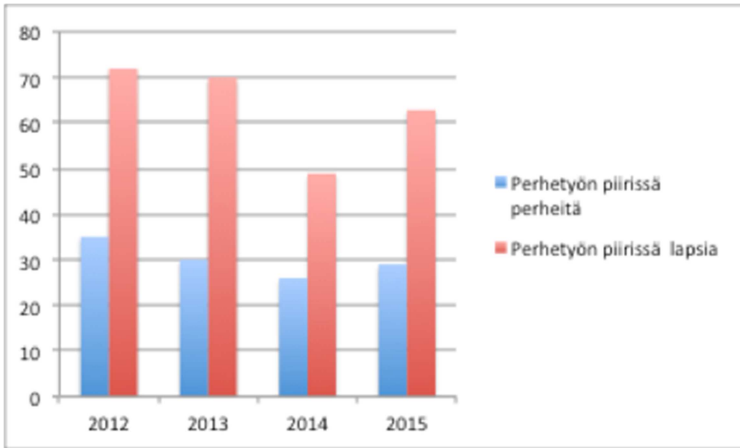
Palvelutarpeen arvioinnit tehdään sosiaalityöntekijä – perhetyöntekijä työparina yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kiireellisiä sijoituksia on tehty vuosittain noin 3-7. Yleensä kiireellisesti sijoitetut lapset ovat iältään 12-17 -vuotiaita nuoria, joilla on murrosikään liittyviä kasvun ja kehityksen haasteita vapaa-ajalla ja/tai kotona.

Taulukko 2: Kiireellisten sijoitusten, avohuollon sijoitusten sekä avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten määrät vuosina 2012 – 2015.

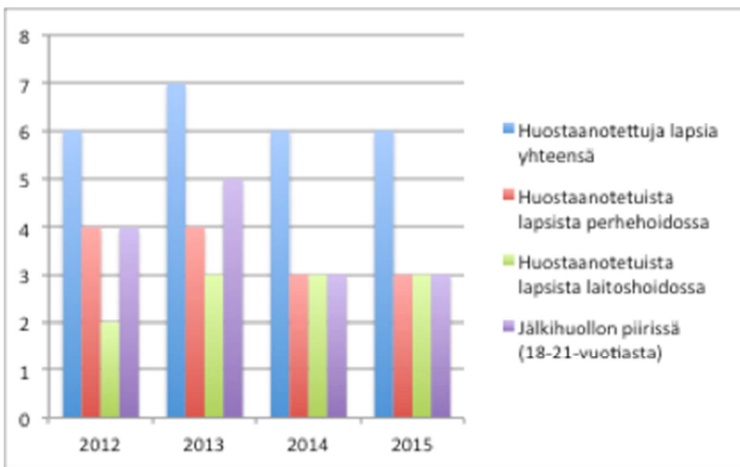
Avohuollon tukitoimia järjestetään tukemaan lapsen ja perheen arjen sujumista kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Avohuollon tukitoimia voivat olla mm. perhetyö, tukiperhe tai tukihenkilö sekä avohuollon sijoitus. Avohuollon sijoitus on tukitoimi, josta sovitaan yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa, silloin kun huostaanoton kriteerit eivät täyty, mutta lapsi ja perhe tarvitsevat tiiviimpää interventiota tilanteen selvittämiseksi ja lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Perhetyön piirissä on viime vuosina ollut noin 30-35 perhettä vuosittain ja lasten määrä on vaihdellut 30-70 lapseen.

Taulukko 3: Perhetyön piirissä olevat perheet ja lapset vuosina 2012 -2015

Huostaanotettujen lasten määrä on pysynyt viime vuodet lähes ennallaan. Uusia huostaanottoja ei ole ollut vuosittain. Täytettyään 18-vuotta, nuori on vielä jälkihuollon piirissä 21 ikävuoteen saakka.

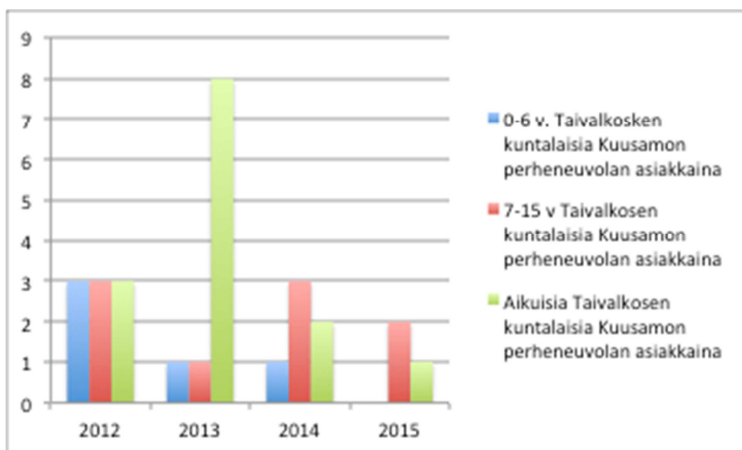
Taulukko 4: Huostaan otettujen lasten määrä perhehoidossa sekä laitoshoidossa. Jälkihuollon piirissä olevien nuorien määrä vuosina 2012 – 2015.

Kunnalla on velvollisuus järjestää lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa. (Sosiaalihuoltolaki 14 §). *Valvotuissa vaihdoissa* valvoja huolehtii, että lapsi siirtyy vanhemmalta toiselle. *Tuetuissa tapaamisissa* valvoja on käytettävissä tapaamisen ajan. *Valvotuissa tapaamisissa* valvoja on tapaamisen ajan näkö- ja kuuloyhteydessä lapseen ja vanhempaan.

Taulukko 5: Valvottujen tapaamisten määrä sosiaalitoimistossa vuosina 2012 – 2015.

Perheneuvolapalvelut ostetaan Kuusamosta. Kuntalaiset hakeutuvat sinne asiakkaaksi joko itse tai jonkin työntekijän ohjaamana.

Taulukko 5: Kuusamon perheneuvolan palvelujen piirissä olleiden Taivalkosen perheiden ja lasten määrät eri ikävaiheessa vuosina 2012 – 2015.

Henkilöstön osaamiseen on panostettu ja hankittu lisäosaamista niin lyhyemmistä kuin pitemmistäkin lisä- ja täydennyskoulutuksista. Yhteisiä toimintamalleja on luotu mm. Lapset puheeksi –keskustelun ja –neuvonpidon käyttöön ottamisen myötä.

4 LASTENSUOJELUN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Sosiaalihuoltolain uudistamisella on tavoiteltu peruspalvelujen vahvistamista ja lastensuojelun asettumista niiden rinnalle erityispalveluna. Lastensuojelun rooli tulee muuttumaan seuraavien vuosien aikana, sillä lastensuojelun asiakkaaksi ei enää voi ottaa asiakasta vain siksi, että lastensuojelu tarjoaa jotakin sellaista palvelua, jota lapsi ja perhe tarvitsevat, eikä palvelua ole saatavissa muualta.

Tavoitteena on, että lastensuojelun asiakasmäärä pienenee lähivuosina ja peruspalveluiden rooli palvelujen tuottamisessa kasvaa. Sosiaalihuoltolaki edellyttää myös asiakkaan aikaisempaa aktiivisempaa roolia omassa asiassaan. Asiakkaan oman näkemyksen ja mielipiteen kuuleminen ja kirjaaminen on tärkeää, vaikka se poikkeaisikin työntekijän näkemyksestä.

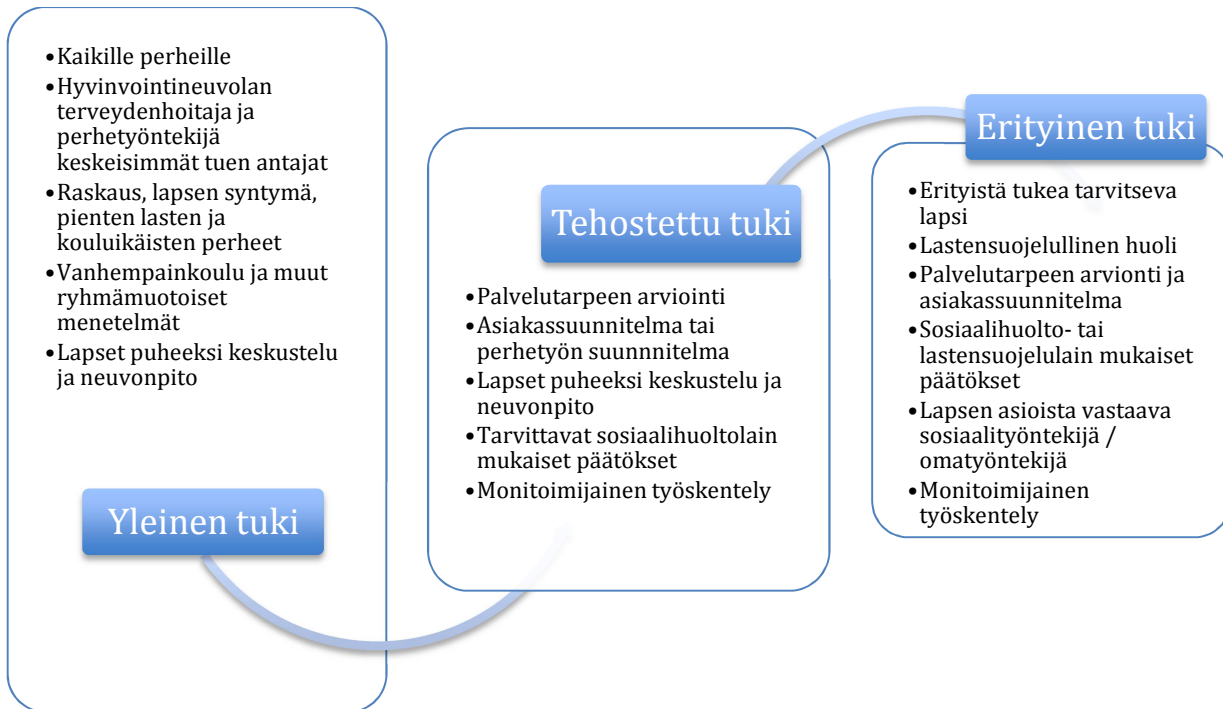
Taivalkoskella lastensuojelusuunnitelmaa vuosille 2015-2019 työstettiin monitoimijaisessa ryhmässä syksyn ja talven 2015 aikana TtM Sirkka Soramäen johdolla. Työryhmässä työskentelivät johtava sosiaalityöntekijä Birgitta Ojala, sosiaalityöntekijä Marianne Tyni, hoitotyönjohtaja Ritva Taivalkoski, perhetyöntekijä / kuraattori Johanna Kurtti, terveydenhoitaja Heli Vääräniemi, perhetyöntekijät Susanna Käsmä ja Tuula Jokela, rehtori Tuula Uusitalo, psykiatrinen sairaanhoitaja / päihdetyöntekijä Mervi Pihlaja, psykologi Leena Pesälä, päivähoidon ohjaaja Hanna Suutari sekä varsinaista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa kuntaan työstänyt vapaa-aikaohjaaja Harri Karjalainen. Sosiaali- ja terveysjohtaja Kirsi Alatalo oli mukana työskentelyn alussa sekä kirjoitti loppusanat lastensuojelun suunnitelmaan.

Aluksi selvitettiin nykytilannetta SWOT-analyysin avulla. Tämän jälkeen ”katsottiin tulevaan” tulevaisuuden muistelun menetelmin ja vasta sitten pureuduttiin uusiin kehittämiskohteisiin ja –alueisiin ryhmissä. Yhteisesti päädyttiin siihen, että lasten suojelua lähestytään asiakaslähtöisesti yleisen tuen, tehostetun tuen ja erityisen tuen näkökulmista, jolloin asiakasprosesseja on kaksi:

1. Kaikille lapsille ja nuorille tarjolla oleva palvelupolku, johon sisältyy yleinen tuki.
Lapset puheeksi –keskustelu ja -neuvonpito, palveluohjaus, monitoimijainen työskentely, vanhemmuuden valmennus ja lasten sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistaminen.
2. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren palvelupolku, jossa on saatavilla tehostettua ja erityistä tukea.
Lapset puheeksi –keskustelu ja –neuvonpito, palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma, monitoimijainen työskentely, yksilöllisesti toteutetut palvelut ja tukitoimet.

Kaikille perheille tarjolla oleva palvelupolku:

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren palvelupolku:

Kuvio 1: Tuen muodot

Tavoitteena on, että asiakas (lapsi/perhe) liikkuu tuen tasojen välillä palveluissa joustavasti ja sensitiivisesti niin, että asiakkaan ”luokuttamiselta” ja jonottamiselta vältytään. Tämä edellyttää mm. toimijoiden välisen yhteistyön sujuvuutta ja joustavuutta.

Yleisen tuen palveluista sosiaali- ja terveystaluuissa vastaa hyvinvointineuvola, jossa työpari terveydenhoitaja – perhetyöntekijä ovat perheen lähityöntekijöitä. Tavanomaisen terveydenhoitajan työpanoksen lisäksi perhetyötä tarjotaan ja järjestetään kaikkiin vastasyntyneiden perheisiin tarpeen mukaan 1-5 kotikäynnin verran. **Neuvolan perhetyön tavoitteena on tukea parisuhdetta ja vanhemmuutta, neuvoa ja tukea vauvan perushoittoon ja –hoivaan liittyvissä kysymyksissä sekä selvittää mahdollista jatkotuen tarvetta.** Neuvolan perhetyö tukee ja edistää lapsiperheiden elämänhallintaa.

Mikäli perheessä ilmenee jatkotuen tarpeita, terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä tekevät perheeseen **palvelutarpeen arvioinnin** ja lapsi perheeseen siirtyy **tehostetun tuen** palveluihin. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehdään palveluista sosiaalihuoltolain mukaiset päätökset. Päätökset tekee sosiaalityöntekijä. Perheelle ja lapselle nimetään omatyöntekijä, joka koordinoi palveluprosessia. Perhetyöstä tehdään perhetyön suunnitelma ja perhetyön toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapsi tai perhe voi siirtyä tehostetun tuen palveluihin myös päivähoitossa tai koulussa nousseen huolen perusteella, jolloin tehostetun tuen palveluissa tutkitaan ja arvioidaan lapsen ja perheen tilannetta ja tuen tarpeita esim. psykologin, terveyskeskuslääkärin tai psykiatrin kanssa. Perhe saa tehostetun tuen palveluja niin kauan kuin

tarve vaatii. Sitten, kun palveluntarve poistuu, päätetään sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ja tukitoimet, ja perhe siirtyy takaisin yleisen tuen palveluihin.

Mikäli tehostetun tuen palvelut eivät ole riittäviä tai syntyy lastensuojelullinen huoli tai lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus, ja palvelutarpeen arvioinnin jälkeen päätetään aloittaa lastensuojelun asiakkuus, siirtyy lapsi **erityisen tuen** palveluihin. Mikäli palvelutarpeen arviointi on jo tehty, täydennetään sitä tarvittavin osin, tehdään asiakassuunnitelma ja nimetään lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, joka myös johtaa palveluprosessia. Palveluista tehdään lastensuojelulain (tai sosiaalihuoltolain) mukaiset päätökset. Erityisen tuen palveluissa noudatetaan lastensuojelulain mukaisia määräaikoja. Erityisen tuen palveluja järjestetään niin kauan kuin tarve edellyttää ja tavoitteena on, että lapsi siirtyy asteittain tehostetun ja/tai yleisen tuen palvelujen piiriin ja lastensuojelun asiakkuus voidaan päättää.

Taivalkosken kunta on sitoutunut hyvinvointisopimuksessaan Lapset puheeksi –menetelmän käyttöön ottoon kaikissa lasten ja perheiden palveluissa. Kaikki lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät on koulutettu menetelmän käyttöön. Lapset puheeksi keskustelussa haavoittuvuuksia voidaan havaita ja tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen elämässä. Kun haavoittuvuuksia on havaittu, lähdetään asiaa selvittämään tarkemmin Lapset puheeksi neuvonpidon menetelmällä. Neuvonpidon tavoitteena on löytää ja vahvistaa perheen omia voimavaroja ja verkostoja. Mikäli lapsen ja perheen arkeen tarvitaan enemmän tukea, otetaan tarvittavat toimijat mukaan. Lapset puheeksi -menetelmä lisää myös perheen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, sillä perhe itse on aktiivisessa roolissa määrittelemässä mm. ketä toimijoita otetaan mukaan työskentelyyn.

5 KEHITTÄMISKOHTEET VUOSILLE 2015-2019

5.1 Yleinen tuki

Tämä lastensuojelun suunnitelma on osa Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, jossa on kuvattu laajasti tavat tukea lasten ja nuorten normaalia kasvua ja kehitystä sekä perheiden vanhemmuutta useilla eri tavoilla sekä eri toimijoiden toimesta (ks. hyvinvointisuunnitelma). Yleinen tuki on ennaltaehkäisevää toimintaa, johon toimintakauden aikana erityisesti panostetaan, jotta tarve erityiselle tuelle vähenee.

Lastensuojelun näkökulmasta on tärkeää, että lapsi- ja perheystävällisyys on mukana kaikessa kunnan päätöksenteossa sekä luottamus- että virkamiestasolla. Lapset ja perheet huomioidaan kunnan infrastruktuurissa, rakentamisessa ja palvelujen järjestämisessä. Lasta odottavan perhe ja lapset huomioidaan toimintasuunnitelmissa ja toiminnan kaikilla tasoilla. Perhe- ja lapsinäkökulma ja – vaikutukset huomioidaan kunnan toiminnassa - toiminnan suunnittelussa ja asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa, sekä palveluiden järjestämisessä kaikilla toimialoilla.

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointi
<p>Lasta odottavat ja alle kouluikäisten lasten perheet saavat yksilöllistä ja ryhmässä tapahtuvaa tukea raskauden ja lapsen syntymän aikaan sekä riittävää tukea lapsen kasvussa ja kehityksessä.</p>	<p>Hyvinvointineuvolan perustyö (äitiys- ja lastenneuvola)</p> <p>Äitiysneuvolan kotikäynnit x 2</p> <p>Lastenneuvolan kotikäynnit yhdessä perhetyöntekijän kanssa x1</p> <p>Perhetyön kotikäynnit (tpm. x1-5) kaikkiin vauvaperheisiin.</p> <p>Palvelutarpeenarvio tehdään mikäli 5 käyntikerran jälkeen vielä tuen tarve on olemassa. Lapsi perheineen siirtyy tehostetun tuen palveluihin, joista sosiaalityöntekijä tekee päätöksen. Perheelle nimetään omatyöntekijä joka koordinoi palveluprosessia.</p> <p>Perhevalmennus, ryhmät, voimavaramittaristo</p> <p>Ryhmät; Peppi ja Eemeli-ryhmä, vanhempainkoulu ensisynnyttäjille ja toissynnyttäjille / perhekoulu</p> <p>Tunnetaidot Tunnetaitokorttien ja -nukkejen hyödyntäminen</p> <p>Päivähoidon VaSu ja Lapset puheeksi -keskustelut</p> <p>Neuvolan ja päivähoidon yhteistyö 4-v neuvolassa, työvälineiden kehitys</p>	<p>SoTe -lautakunta, Hoitotyön johtaja</p> <p>Äitiysneuvolan terveydenhoitaja</p> <p>Lastenneuvolan terveydenhoitaja</p> <p>Perhetyöntekijä</p> <p>Sosiaalityöntekijä/ oma työntekijä</p> <p>Psykologi</p> <p>Psykologi / perhetyöntekijä</p> <p>Psykologi/ perhetyöntekijä</p> <p>Päivähoidon ohjaaja, ELTO</p> <p>Lastennla terveydenhoitaja ja päivähoidon ohjaaja</p>	<p>Asiakastyytyväisyyskysely (Lastenneuvolakysely)</p> <p>Ryhmiin osallistuvien lasten lukumäärä</p> <p>Käytyjen keskustelujen määrä</p>
<p>Kouluikäiset lapset ja perheet saavat yksilökohtaisen riittävän tuen lapsen ja nuoren kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa</p>	<p>Oppilashuoltotyön tehostaminen, toimivat, kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva kouluterveydenhoito ja muut palvelut</p> <p>Lapset puheeksi –keskustelut</p> <p>Kiusaamisen ehkäisy</p> <p>Ryhmätoiminta, kerhot Kunnan</p>	<p>Opettajat</p> <p>Kouluterveydenhoitaja</p> <p>Koulun henkilöstö</p> <p>Kuraattori, Psykologi</p> <p>Vapaa-aika- ja</p>	<p>Asiakastyytyväisyys-kyselyt ja suora palaute</p> <p>Kouluterveyskyselyt</p> <p>Käynti- ja käyttäjätilastot / Lapsiperheiden tapahtumat, naperoviikko jne.</p>

	<p>liikuntaryhmät</p> <p>Kirjaston- ja kulttuuripalveluiden järjestämät palvelut, erilaiset tilaisuudet ja tapahtumat ja tilaisuudet</p>	<p>liikuntapalvelut</p> <p>Lukutaito</p> <p>Kirjastopalvelut</p> <p>Kulttuuripalvelujen tapahtumat, mm. Naperoviikko</p>	<p>Lukutaitoprosentti ☺</p> <p>Tapahtumiin osallistuminen / kävijämäärät. Koululaisten uimataitoprosentti</p> <p>Kirjaston lainaus- ja käyttötilasto</p>
<p>Lapsiperheiden kotipalvelua kehitetään tukemaan lapsiperheiden arkea.</p>	<p>Lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit ja taksat sekä toteutustapa hyväksytään lautakunnassa ja palvelu otetaan käyttöön perhepalveluissa.</p> <p>Kriteerien ja taksojen laatiminen, palvelusetelin käyttöön ottaminen, tiedottaminen palvelusta.</p>	<p>So-Te-lautakunta</p> <p>Sosiaalitoimi</p>	<p>Käyttäjämäärät / myönnetty palvelusetelit</p> <p>Asiakastytyväisyyskyselyt</p> <p>Palvelusetelien käyttömäärät</p>
<p>Parannetaan henkilöstön avun-/ palveluntarpeen tunnistamisvalmiuksia. Yhteinen kieli, yhteiset termit kaikilla toimijoilla.</p>	<p>Yhteistä koulutusta ja tiedotusta. Valitaan vuosittain vaihtuvat kehittämisen painopisteet, yhdessä oppimista ja opitun syventämistä uusiksi käytännöiksi. Benchmarking.</p> <p>Kehitetään yhtenäinen toimintatapa kirjata ja raportoida palvelutarpeen arviointien sekä perhetyön suunnitelmien sisällöt ja määrät.</p> <p>Muodostetaan perhepalveluissa ”Kehityksellisen tiedon” kerääminen ja hyödyntäminen monialaisesti.</p>	<p>Sosiaalitoimi ja neuvola</p>	<p>Asiakasmäärät</p> <p>Palvelutarpeen arviointimäärät.</p> <p>Asiakastytyväisyyskysely</p>
<p>Lisätään perheiden tietoisuutta palveluprosesseista ja tarjolla olevista palveluista (ryhmät jne.)</p>	<p>Tiedotus (nettisivut, media)</p> <p>Esitteet</p> <p>Aktiivisesti juttuja paikallislehtiin</p>	<p>Esimiehet</p>	<p>Tiedottamisen määrä</p>

5.2 Tehostettu tuki

Tehostettu tuki perustuu peruspalveluissa tehtävään arvioon, kun yleinen tuki ei riitä. On tärkeää tunnistaa tehostettua tukea tarvitsevat perheet ja lapset. Tehostettu tuki on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. **Tehostetun tuen tarkoitus on ehkäistä ongelmien monimutkaistuminen ja pitkittyminen. Tehostetun tuen tavoitteena on antaa perheen väliaikaisesti tarvitsema tuki ja vahvistaa perheen omia voimavaroja niin, että tuen tarve vähenee tai loppuu. Tavoitteena on, että perhe pärjää omin voimin peruspalveluiden kannattelemana.**

Tehostettua tukea annetaan perheille ja yksittäisille perheen jäsenille kokonaisvaltaisen palvelutarpeen/avun tarpeen arvion perusteella, nopeasti ja oikea-aikaisesti. Koko perheen huomioiminen tärkeää. Erityisen tärkeää on muistaa ne taivalkoskelaiset lapset ja perheet, joilta puuttuu luonnollinen tukiverkosto. Tehostetun tuen työtä tekee aina se työntekijä tai ne työntekijät, kenen osaamisella pystytään vastaamaan perheen tuen tarpeeseen. Työtä tehdään monitoimijaisesti ja yhdessä perheen sekä lähiverkoston kanssa. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin tarvetta on. Tuen kesto määräytyy palvelutarpeen arviossa tehtyjen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Jos tehostettu tuki ei riitä, asiakas siirtyy erityisen tuen piiriin. Olennaista on, että perhe saa riittävät palvelut ja tulee autetuksi. Tuen riittävyttä arvioidaan jatkuvasti.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointi
Tehostettua tukea tarvitsevat perheet ja lapset tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja tehdään kattava palvelutarpeen arviointi.	Kun peruspalveluissa on tunnistettu lisäavun ja palvelujen tarve, aloitetaan tehostetun tuen palvelutarpeen arviointi ja tarvittavat palvelut.	Kaikki työntekijät Nimetty omatyöntekijä	Määrät Asiakastyytyväisyyskyselyt
Tuetaan lasten tunnetaitojen oppimista ja kehittymistä	ART-toimintamalli käyttöön perusopetuksessa ja päivähoidossa kohdennettuna (tunnetaitojen oppimista tarvitseville lapsille). ART-Ohjaajien koulutus	Oppilashuoltotyö/päivähoidon ohjaaja	Ryhmiä/oppilaiden määrät Koulukyselyt Kurinpitotoimien määrän seuraaminen koulussa
Tuetaan perheitä äkillisissä ja yllättävissä elämänkriiseissä ja muutoksissa.	Palvelutarpeen/avun tarpeen arviointi	Kaikki työntekijät	Määrät

<p>Perhe saa nopeasti ja oikea-aikaisesti apua, kun yleinen tuki ei riitä.</p>	<p>Monitoimijainen työ (esim. Huolitiimi)</p>	<p>Kaikki työntekijät</p>	<p>Määrät</p>
<p>Vanhempien ongelmat tunnistetaan (psykofyysissosiaaliset) ja ennen kaikkea niiden vaikutus lapsiin.</p>	<p>Lapset puheeksi-menetelmän käyttö</p> <p>Mm. Lapset puheeksi - keskustelut ja -neuvonpidot työvälineenä kaikilla lasten ja perheiden kanssa toimivilla.</p>	<p>Sosiaalityöntekijä</p>	
<p>Lapsiperheiden kotipalvelua kehitetään tukemaan lapsiperheiden arkea.</p>	<p>Lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit ja taksat sekä toteutustapa hyväksytään lautakunnassa ja palvelu otetaan käyttöön perhepalveluissa. Perhetyö, kotipalvelu (hinta, esite), ryhmämuotoiset palvelut.</p>	<p>Sote-lautakunta</p> <p>Sosiaalityöntekijä</p>	<p>Käyttäjämäärät / myönnetyt palvelusetelit</p>
<p>Kehitetään perhetyön yhtenäistä toimintamallia sekä työvälineitä.</p>	<p>Luodaan selkeä struktuuri ja malli perhetyöhön ja perhetyöstä tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat sekä arvioidaan työtä ja työn vaikuttavuutta säännöllisesti (perhetyön suunnitelma, väliarviointi, loppuarviointi). Kotikäynnit joustavasti perheen tarpeen mukaan 1-5 krt viikossa, tarvittaessa myös ilta- ja viikonloppukäynteinä. Työparina perhetyöntekijälle voi olla esim. sostt, kotipalvelun työntekijä, toinen perhetyöntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja, psyk.sh, psykologi, etsivä ym.</p>	<p>Perhetyöntekijä</p> <p>Sosiaalityöntekijä</p> <p>Nimetty omatyöntekijä</p>	<p>Asiakasmäärät: perheet / lapset.</p> <p>Asiakassuunnitelma - määrät.</p> <p>Asiakas-tyytyväisyyskyselyt</p>
<p>Kehitetään ja lisätään ryhmämuotoisia palveluita ja</p>	<p>Asiakastyössä tunnistetaan ilmiöt ja lähdetään niiden perusteella ohjaamaan</p>	<p>Psykologi</p>	<p>Ryhmien määrät ja osallistujamäärät</p>

tukitoimia.	aktiivisesti jo olemassa oleviin ryhmiin TAI perustetaan tarpeen pohjalta uusi ryhmä.	Perhetyöntekijät	
-------------	---	------------------	--

5.3 Erityinen tuki

Perhe tai lapsi siirtyy erityisen tuen palveluiden piiriin, kun yleisen ja/tai tehostetun tuen palvelut eivät ole riittäviä ja tarvitaan vahvempaa interventiota ja tukea. Perheelle ja lapselle tehdään aina palvelutarpeen arviointi siinä laajuudessa kuin tilanne vaatii. Mikäli tarvitaan välittömiä lastensuojelun tukitoimia, lapsi siirtyy heti erityisen tuen piiriin. Siinäkin tapauksessa tehdään palvelutarpeen arviointi yhteistyössä perheen ja lapsen sekä eri asiantuntijoiden kanssa. Erityisen tuen palveluista tehdään aina päätös ja asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma sekä nimetään omatyöntekijä / lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Tavoitteena on, että jatkossa yhä pienempi osa perheistä ja lapsista tarvitsee erityisen tuen palveluja ja tukitoimia.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointi
Erityistä tukea tarvitsevat perheet ja lapset tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja tehdään kattava palvelutarpeen arviointi.	Palvelutarpeen arviointi tehdään monitoimijaisesti, laajasti ja kattavasti yhteistyössä perheen kanssa hyödyntäen mm. LP ja neuvonpito – menetelmiä, psykologin tutkimuksia, psykiatrin / perheneuvolan arviointia, neuvolan, päivähoiton ja koulun / oppilashuoltoryhmän sekä sosiaalityön ja perhetyön asiantuntemusta.	Sosiaalityöntekijä / nimetty oma työntekijä	MÄÄRÄT: -Lp-keskustelut -Neuvonpidot -Is-ilmoitukset -palvelutarpeen arvioinnit
Perhe saa erityisen tuen palveluita tarpeen mukaan räätälöidysti kotiin, päivähoitoon, kouluun niin, että lapsen kiireelliseltä sijoitukselta ja/tai	Laaditaan yhteistyössä perheen kanssa asiakassuunnitelma ja nimetään omatyöntekijä. Kiinnitetään huomioita perheen ja lapsen osallistamiseen ja sitouttamiseen. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella järjestetään tarvittavia palveluja ja	Sosiaalityöntekijä / nimetty oma työntekijä	-asiaksmäärät perhetyössä (lapset / perheet) -kiireelliset sijoitukset -avohuollon sijoitukset -huostaanotot

<p>huostaanotolta vältytään.</p> <p>Erityisen tuen palvelut ovat niin tehokkaita ja vaikuttavia, että perheen omat voimavarat lisääntyvät ja vahvistuvat ja perhe selviytyy itsenäisesti ja/tai yleisen tuen avulla.</p>	<p>tukitoimia siinä laajuudessa kuin perheen / lapsen tarve edellyttää; esim. avohuollon lyhytaikainen sijoitus / kriisijakso, kiireellinen sijoitus, koko perheen sijoitus, perhetyö / intensiivinen perhetyö, tukikäynnit kuraattori / psyk.sh / päihdetyöntekijä / sostt, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilö / -perhe, tukiviikonloput / käynnit esim. perhekodissa, avustajapalvelut, perheneuvola, ryhmätoiminnat esim. voimaannuttavan vanhemmuuden ohjelma, vanhempainkoulu, lasten ryhmiä esim. erolasten ryhmä, toiminnallinen lasten / nuorten ryhmä, vertaisryhmät, terapiamuodot: ratsastus-, musiikki-, toiminta-, perhe / yksilöterapiat, taloudellinen tuki.</p>		<p>-tukihenkilö / -perhe</p> <p>-avustajat</p> <p>-ryhmät / asiakkaat</p> <p>jne.</p> <p>Asiakas-tyytyväisyyskyselyt.</p>
<p>Kehitetään perhetyön yhtenäistä toimintamallia sekä työvälineitä.</p>	<p>Luodaan selkeä struktuuri ja malli perhetyöhön ja perhetyöstä tehdään tarvittavat päätökset ja suunnitelmat sekä arvioidaan työtä ja työn vaikuttavuutta säännöllisesti (perhetyön suunnitelma, väliarviointi, loppuarviointi). Kotikäynnit joustavasti perheen tarpeen mukaan 1-5 krt viikossa, tarvittaessa myös ilta- ja viikonloppukäynteinä. Työparina perhetyöntekijälle voi olla esim. sostt, kotipalvelun työntekijä, toinen perhetyöntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja, psyk.sh, psykologi, etsivä ym.</p> <p>Keskustelua, ohjausta/ neuvontaa, palveluohjausta, mallintamista lasten hoidossa, rajojen asettamisessa ja päivärytmin luomisessa, vanhempien psyykkisen jaksamisen arviointia ja tukemista, arkiaskareiden tekemistä ja asioiden hoitoa yhdessä vanhempien kanssa.</p> <p>Askeleittain-menetelmän ja Satuhieronta-kirjojen hyödyntäminen, tunteitaokorttien ja -nukkejen sekä</p>	<p>Perhetyöntekijä, sosiaalityöntekijä</p> <p>Neuvola, päivähoito, perhetyö, sosiaalityöntekijä</p>	<p>Asiakasmäärät: perheet / lapset.</p> <p>Asiakassuunnitelma -määrät.</p> <p>Asiakas-tyytyväisyyskyselyt</p>

	muiden korttien ja pelien hyödyntäminen.		
Kehitetään vanhemmuutta / perhettä tukevia malleja ja työmenetelmiä	Vanhemmuuden roolikartta ja erilaiset mittarit. Voimaannuttavan vanhemmuuden ohjelma. Vanhempainkoulu / Voimaannuttava vanhemmuus-ryhmät. Perheterapeuttinen työote.	Sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijät, psykologi, terveydenhoitajat, kuraattorit	Ryhmiin osallistuvien määrät, ryhmien määrät. Asiakas-tyytyväisyyskyselyt.
Lapsiperheiden kotipalvelua kehitetään tukemaan lapsiperheiden arkea.	Lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit ja taksat sekä toteutustapa hyväksytään lautakunnassa ja palvelu otetaan käyttöön perhepalveluissa	Sote-tautakunta Sosiaalityöntekijä	Käyttäjämäärät / myönnetty palvelusetelit Asiakastyytyväisyyskyselyt

6 LOPPUSANAT

Lastensuojelu käsitetään laajasti lapsen suojeluksi. Se ei ole yksin lastensuojeluviranomaisten toimintaa, vaan on nähtävä myös muita viranomaisia sekä kansalaisia koskettavana asiana. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on kuitenkin ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Heidän velvollisuutenaan on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpito järjestetään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain (2 §).

Lasten hyvinvointia edistetään ja ongelmia ehkäistään monilla erilaisilla yhteiskunnallisilla toimilla. Kyse on lapsen elinympäristön turvallisuudesta ja esimerkiksi riittävästä mahdollisuudesta leikkiin ja muuhun virikkeelliseen toimintaan. Suuri vaikutus hyvinvointiin on sillä, millaisia lapsen arjen ympäristöt ovat.

Lastensuojelun kannalta on ensisijaisen tärkeää, että yleiset, kaikille tarkoitetut palvelut tukevat lasten kasvatusta. Ongelmien syntymistä voidaan ehkäistä, kun lastensuojelun tarve voidaan havaita mahdollisimman varhain.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja kehittäminen on kunnan eri viranomaisten ja yhteisöjen yhteistyönä toteutettavaa toimintaa. Sosiaalihuollosta vastaava toimielimen ja muiden kunnan viranomaisten on kerättävä tietoa lasten sekä nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista

ongelmista sekä välitettävä sitä niille viranomaisille ja päätöksentekijöille, jotka voivat oman toimintansa kautta vaikuttaa lasten kasvuoloihin.

Palveluja järjestettäessä ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityisesti huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin. Lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolaissa korostetaan lapsen osallisuutta. Lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen ja heidän näkemystensä hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä tulisi olla nykyistä paremmin läsnä sekä ehkäisevässä että varsinaisessa lastensuojelu työssä.

Taivalkosken kunnan hyvinvointikertomuksen (2013 - 2016) on valtuusto hyväksynyt vuonna 2014. Hyvinvointikertomuksessa olevien tunnuslukujen perusteella on koululaisilla (8-9 luokkalaiset) enemmän läheisiä ystäviä ja vähemmän masentuneisuutta kuin muulla Suomessa keskimäärin. Nuoret myös kokevat terveydentilansa keskimääräistä paremmaksi. Lastensuojelun sijaishuollossa on lapsia maakunnan keskiarvon verran. Oppilaat kokevat koulun fyysiset työolot vähemmän puutteellisiksi. Sen sijaan toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden määrä on maakunnan lukuja paljon korkeampi.

Hyvinvointikertomuksen yhtenä painopistealueena ovat lapsiperheiden tuen edistäminen ja hyvinvoivat lapsiperheet.

Hyvinvointikertomukseen on myös kirjattu evästyksenä päättyvältä valtuustokaudelta, että lapsiperheiden, lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä opiskeluun ja koulukäynnin laatuun on syytä kiinnittää huomiota myös jatkossa edelleen tehostamalla eri toimijoiden välistä yhteistyötä, lisäämällä yhteisöllisiä työtapoja ja pitämällä huolta sellaisista rakenteista ja toimintamalleista, jotka auttavat perusarjen sujumista turvalliseksi.

Maailma on muuttunut yhä moniarvoisemmaksi ja ehkä jopa monimutkaisemmaksi, mutta Taivalkosken yhtenä erityisenä vahvuutena on vahva yhteisöllisyys ja aito välittäminen lähimmäisistä, joka on hyvä kasvualusta uudelle, syntyvälle taivalkoskelaiselle. Perheiden ei tarvitse olla yksin, vaan varsin pieni, mutta notkea sosiaali- ja terveyspalvelu on tarvittaessa kulkemassa heidän rinnallaan elämän eri vaiheissa.